

Respons

Nigeria: Kvinner og intern migrasjon

Problemstilling/spørsmål:

- Intern migrasjon
- Kvinner og migrasjon
- Hvordan er muligheter for enslige kvinner til å finne arbeid og bolig når de bosetter seg i andre deler av landet enn der de kommer fra?
- Hvordan vil situasjonen være for enslige kvinner som bosetter seg i andre deler av Nigeria enn der familien og nettverket deres holder til?
- Enslige kvinner med ansvar for barn
- Hvilke muligheter vil enslige kvinner ha til å få hjelp av for eksempel myndigheter, frivillige organisasjoner, religiøse forsamlinger og lignende?

Intern migrasjon

Nigeria er et land med stor migrasjon, både ut av landet og innenfor landet. Mye av den innenlandske migrasjonen går fra landsbygda til byområder, men den skjer også mellom ulike byer i Nigeria. Mens befolkningen på landsbygda i landet stort sett tilhører grupper som har bodd i områdene tradisjonelt, har alle nigerianske storbyer en etnisk sammensatt befolkning. Ofte domineres befolkningen i en by av folkegruppene som tradisjonelt har tilhold i omlandet rundt, men i tillegg finnes store minoritetsgrupper av folk fra andre deler av Nigeria (og dessuten andre land i Vest-Afrika).

Det finnes et vell av ulike årsaker til at folk flytter på seg. Håp om bedre levekår og tro på at det er større sjanse til å finne seg arbeid eller utdanning et annet sted enn der man er, er nok de viktigste årsakene, men problematiske forhold på stedet man bor er også en viktig faktor for noen. Dette kan variere fra mistriksel til akutt fare for eget liv. Under alle Landinfos tre reiser til Nigeria¹ for å innhente informasjon om lokale forhold, har lokale samtalepartnere gang på gang understreket at det er utbredt at folk løser sikkerhetsproblemer de måtte ha på ett sted ved å flytte til et annet.

¹ Gjennomført i februar 2004, mars 2006 og juni 2009.

Når folk flytter på seg, så er det svært vanlig å velge steder hvor en har en form for nettverk fra før, særlig slektninger.² Det er fremdeles slik i Nigeria at folk har store forventninger til at slektninger skal stille opp for dem i situasjoner hvor de trenger det, og dette omfatter ikke bare nær familie, men også personer en har mer perifert slektskap med. Dette innebærer at både opplevde rettigheter og forpliktelser går begge veier, men samtidig anses de som sitter godt i det å ha større forpliktelser for dårlig stilte slektninger enn omvendt.

Som følge av dette er det ikke uvanlig at folk i byene opplever at det plutselig står nære eller fjerne slektninger på døra og ber om hjelp. Og da er det ikke bare snakk om at vedkommende håper på en hyggelig prat og noen tips om hvor det kan være lurt å bosette seg eller finne seg jobb, ofte kan han eller hun forvente å få bo der den første tida (gjerne i flere måneder) og ha håp om at slekta i byen skal mobilisere nettverket de har bygget opp for å finne ham eller henne jobb, eller sysselsette vedkommende selv.

Migrasjon fra byene til landsbygda er særlig vanlig for folk som har avsluttet arbeidslivet, og som ønsker et rolig liv i landsbyen. Blant yngre voksne gjelder det primært folk som mislykkes med å finne seg arbeid og inntekt i byen. I tillegg er det vanlig at personer som føler sikkerheten sin truet i byen oppsøker stedet de regner som sitt opprinnelsessted på landsbygda i kortere eller lengre perioder.³ Dette kan gjelde alt fra helt individuelle problemer til situasjoner hvor det er fullstendig sammenbrudd i sikkerheten i et område (for eksempel under opptøyer manipulert fram av kyniske politiske aktører i ulike nigerianske byer, som det har vært en rekke tilfeller av på 2000-tallet).

Kvinner og migrasjon

Kvinner i Vest-Afrika migrerer i større og større grad alene (Adepoju 2004). Nigerianske kvinner er ikke noe unntak, selv om mange kvinner fremdeles migrerer sammen med annen familie eller for å gjenforenes med familiemedlemmer som reiste i forkant.

Også kvinner som migrerer alene vil som oftest velge å reise til steder hvor de har en eller annen form for nettverk, som kan bistå dem med å finne arbeid og et sted å bo. Alle kilder Landinfo har tatt opp temaet intern migrasjon i Nigeria med opp gjennom årene understreker at kvinner møter større utfordringer enn menn hvis de skal etablere seg på et nytt sted uten å være en del av en familie som også omfatter voksne menn. Kvinner som bor alene oppfattes som mer sårbare for uønskede tilnærmelser fra menn, og for kriminalitet. Dermed vil kvinner som regel i enda større grad enn menn forsøke å bosette seg hos folk de har tillit til, og helst hvor det er menn i husstanden. Landinfo understreker at det på ingen måte er uvanlig at kvinner bor alene, enten det skyldes eget ønske eller at omstendighetene krever det.

² Folk i Nigeria har gjennomgående stor slekt og betydelig bedre oversikt over slektningene enn hva som er vanlig i et land som Norge, hvor vi vanligvis er mindre avhengige av praktisk og økonomisk hjelp av slekt i det daglige. Se Landinfo 2009 for mer informasjon om slekt og nettverk i Nigeria.

³ De fleste nigerianere som bor i byer vil på spørsmål om hvor de er fra opplyse et landsbyområde de eller tidligere slektsledd utvandret fra, men legge til at de ikke bor der – og kanskje aldri har bodd der (Trager 1998, s. 361-362; Chukwuezi 2001, s. 61). Det er vanlig å holde kontakten med slekt på dette "hjemstedet", både gjennom besøk og telefonkontakt. Besøkene skjer særlig ved store religiøse høytider og i forbindelse med begravelser og ekteskap. Det er svært vanlig å begraves der, også for personer som aldri har bodd der fast (Smith 2004a).

Hvordan er muligheter for enslige kvinner til å finne arbeid og bolig når de bosetter seg i andre deler av landet enn der de kommer fra?

Enslige kvinner er ingen ensartet gruppe, og mulighetene de har til å finne arbeid og bolig varierer kraftig, alt etter forholdene det skjer under. Her spiller deres egne forutsetninger inn, som utdanning, yrkeserfaring, språkrepertoar, ferdigheter og tilpasningsdyktighet, men også utenforliggende faktorer som hvilket nettverk de har tilgang på, og bolig- og arbeidsmarkedet på stedet de velger å migrere til. Ideelt sett vil de selv kunne påvirke forholdene ved å bedre egne forutsetninger og/eller ved å velge et sted hvor de forventer at de utenforliggende faktorene ligger godt til rette, men ofte er valgmulighetene begrensede. En har for eksempel ikke alltid nettverk på steder hvor det heter seg at det er gode muligheter til bolig eller arbeid, eller omvendt.

Hvilke valg enkeltpersoner gjør under slike forhold er helt individuelt – noen vil ta sjansen på at det vil gå greit å forsøke seg et sted de har dårlig nettverk fordi de har forventning om at det ikke vil bli for problematisk å klare seg selv fordi de har tro på at det er større muligheter til å finne arbeid der. Andre vil være mer forsiktige og prioritere et sted hvor de har stort nettverk, selv om mulighetene til å finne arbeid forventes å være dårligere.

Merk at nettverk ikke bare omfatter personer en kjenner fra før. Det er ikke uvanlig å se folk en aldri har møtt, men likevel har en form for gruppefelleskap med, som potensielt nettverk. Disse kan være slektninger eller personer fra samme geografiske område som en selv men som en ikke har møtt, i tillegg til folk med samme etniske bakgrunn, religiøse tilhørighet, foreningsbakgrunn og lignende. Selv om en ikke kjenner personer innenfor slike grupper personlig, kan en ha felles kjente eller være i slekt med noen der, noe som kan bidra til å bygge opp en relasjon en kan ha nytte av (og selv være til nytte for).

I nigerianske byer er det svært vanlig med foreninger for folk med felles opprinnelse, ikke helt ulikt norske bygdeungdomslag, som nettopp har som formål å utgjøre et nettverk av folk med lik bakgrunn på et ”fremmed” sted. Videre er mange nigerianere medlemmer av organisasjoner eller religiøse forsamlinger som har filialer på mange steder, som de så kan oppsøke og bli en del av etter å ha flyttet til et nytt sted. Mange organisasjoner har egne kvinnegrupper, og kvinner er særlig aktive i organisasjoner tilknyttet religiøse forsamlinger.

Hvordan vil situasjonen være for enslige kvinner som bosetter seg i andre deler av Nigeria enn der familien og nettverket deres holder til?

Også kvinner med lav eller ingen utdanning og dårlig nettverk migrerer, både av eget valg og fordi de føler seg tvunget av vanskelige omstendigheter der de var. Disse kvinnene kan finne en rekke former for arbeid. Mange jobber som hushjelper (og har da som oftest tak over hodet som en del av lønna), med å selge ting på markeder, i industrien i yrker som enten ikke krever utdanning eller hvor en får opplæring som en del av jobben, med hår- og hudpleie, med å lage mat for salg på trafikkerte steder, med salg av kontantkort til mobiltelefoner – for å nevne noe. Ingen av disse yrkene har nødvendigvis særlig høy anseelse, men er heller ikke stigmatisert, inntekten kan være lav og/eller ustabil, og arbeidsforholdene tunge og vanskelige. Slik er arbeidslivet for de aller fleste i et land som Nigeria, hvor det store flertall jobber i uformell sektor. Statlige myndigheter har gjennomgående lite kontroll med arbeidsmiljø og formelle forhold mellom arbeidsgivere og arbeidstakere, og bare et mindretall av arbeidstakere har formell arbeidskontrakt og lignende.

Boforholdene kan også variere, men det er vanlig både å leie rom eller leilighet, og mange bygger seg enkle boliger selv i slumområder. Infrastrukturen varierer med hvor kjøpsterk en er. Fattige i Nigeria har gjennomgående dårlig tilgang til rent vann og gode sanitærforhold, og så godt som ingen nigerianere uten egen generator har tilgang på stabil elektrisitet. Personlig sikkerhet varierer kraftig – fra rimelig god, som hvis en har fri bolig i jobb hos folk som bor trygt, til dårlig, som hvis en ikke har råd til annet enn dårlig sikret bolig i strøk med mye kriminalitet.

Mange kvinner som er enslige i det de migrerer fra ett sted til et annet vil raskt etablere seg i et forhold til en mann. Nigeria er et samfunn hvor det er ganske uvanlig å ønske å være enslig (med unntak for sterkt religiøse personer, som gjerne vil søke seg til religiøse fellesskap hvor en kan leve i sølibat), og dermed er kvinners status som enslig som oftest midlertidig, iallfall så lenge det dreier seg om kvinner fra tenårene til begynnelsen av førtiårene. Det er ikke uvanlig å være samboer i Nigeria (med unntak for folk med tilhørighet til folkegrupper i den nordlige delen av Nigeria), særlig ikke i en periode før en eventuelt inngår ekteskap. Kvinner som er i forhold til en mann, særlig hvis de bor sammen, er betydelig mindre utsatt for uønsket oppmerksomhet fra andre menn, og til en viss grad for kriminalitet.

Enslige kvinner med ansvar for barn

Kvinner i Nigeria begynner å få barn relativt tidlig, og de får flere barn enn hva som er vanlig i europeiske land. I den nasjonale demografi- og helseundersøkelsen gjort i 2008 hadde kvinner i alderen 45-49 i gjennomsnitt 5,22 levende barn, og hadde i gjennomsnitt født 6,86 barn (NPC Nigeria & ICF Macro 2009, s. 57). I den sørlige halvdelen av Nigeria hadde 8,1-11,9 % av kvinnene i alderen 15-19 enten født barn eller var gravide på undersøkelsestidspunktet (s. 61). For Nigeria under ett har bare 19,9 % av kvinnene i alderen 25-29 aldri født barn, mens andelen i aldersspennet 45-49 er bare 2,6 %.

Idealet i Nigeria er at barn vokser opp i en stabil familiesituasjon med gifte foreldre. Likevel er det ikke uvanlig for barn å vokse opp hos enslige mødre, særlig i den sørlige halvdelen av landet. Mange enslige kvinner i Nigeria har ansvar for barn, som oftest fordi forholdet til barnas far er over, men også fordi en del kvinner har faste forhold til menn som er gift fra før, såkalte *outside wives* (Karanja 1987). Barn blir gjennomgående sett på som en ressurs i Nigeria (som i Vest-Afrika ellers, jf. Bledsoe 1990, s. 116-117), og det er i liten grad stigmatiserende å ha barn fra tidligere forhold.⁴

Det er viktig å understreke at enslige kvinner ikke nødvendigvis har større praktiske utfordringer med ansvar for barn enn kvinner som er i et parforhold med en mann. Menn bidrar jevnt over lite med pass og stell av barna sine, heller ikke hvis de er arbeidsledige eller undersysselsatte samtidig som barnas mor er i full jobb. Som oftest vil mødre med barn opptil femårsalderen ha dem med seg på jobb, eller få hjelp av eldre døtre eller kvinner i nettverket

⁴ Derimot er den generelle forventningen i Nigeria om at folk inngår varige parforhold og får barn så stor at det er stigmatiserende for en voksen kvinne å være barnløs. Kvinner i parforhold som ikke blir gravide i løpet av måneder eller få år etter at forholdet er innledet, opplever ofte et massivt press fra omgivelsene – det kan også skje om slektninger mener et par ikke får tilstrekkelig mange barn, og igjen er det særlig kvinner som møter press (Smith 2004b, s. 230-232). Det er ikke uvanlig at menn går fra kvinner som ikke får barn (Bledsoe & Cohen 1993, s. 69). Kvinner som er barnløse kan dessuten oppleve stigmatisering, for eksempel fordi de forutsettes å være bitre for det og dermed kan ønske å skade andres barn, eller fordi folk i omgivelsene tror det er et tegn på at de driver med hekseri (Okonofua, Harris, Odebiyi, Kane & Snow 1997, s. 215-216).

sitt (søstre, kusiner, venninner, naboer hun har et godt forhold til, osv.) til avlastning i kortere eller lengre perioder.

Under forhold hvor de praktiske utfordringene med å kombinere yrkesliv og barnepass blir for store, er det utbredt at barn oppholder seg hos slektninger eller andre mor/foreldrene har tillit til (i Vest-Afrika vokser 10-30 % av barn opp hos andre enn sine biologiske foreldre (andelen varierer fra land til land), jf. Isiugo-Abanihe 1985, s. 61-63). Andre slektninger kan godt være villige til å ta til seg en kvinnes barn i en kortere eller lengre periode, selv om hun skulle være i konflikt med folk i familien. Igjen fordi barn gjennomgående blir sett på som en ressurs, og heller ikke blir regnet som ansvarlige for foreldrenes handlinger.

Hvilke muligheter vil enslige kvinner ha til å få hjelp av for eksempel myndigheter, frivillige organisasjoner, religiøse forsamlinger og lignende?

Nigeria er et fattig land, tross store oljeressurser, og det finnes nærmest ikke velferdstilbud drevet av myndighetene, verken på føderalt eller delstatsnivå. Det finnes hjelpetiltak for vanskeligstilte i regi av frivillige organisasjoner og religiøse grupper, men siden det er enorm fattigdom i landet, er tilbudet dårlig sett i forhold til behovene. Fattige og andre vanskeligstilte er stort sett overlatt til seg selv og sine egne ressurser, og må gjøre det beste ut av situasjonen sin. Her er imidlertid organisasjonsliv og religiøse forsamlinger viktige arenaer for nettverksbygging – steder en kan bygge opp personrelasjoner til ulike mennesker en kan dra på ressursene til når en har det vanskelig, men som en også er forpliktet til å hjelpe når en selv kan bidra.

Fordi kvinner (også enslige) i det store og hele løser utfordringer med barnepass ved å få (og gi) hjelp innenfor nettverkene sine, er det svært lite utbredt med organiserte tilbud – barnehager er for eksempel svært uvanlige i Nigeria (og som regel privat drevet).⁵

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

⁵ Det er primært overklassen i Nigeria som plasserer barn i barnehage, og da på grunn av det pedagogiske tilbudet, ikke for å gi barna pass og stell (folk med råd til å sende barn i barnehage i Nigeria har som regel mye tjenerskap i huset som kan se til barn).

Referanser

- Adepoju, Aderanti (2004, 1. september). *Changing configurations of migration in Africa*. Washington, DC: Migration Policy Institute. Tilgjengelig fra <http://www.migrationinformation.org/Feature/print.cfm?ID=251> [lastet ned 17. august 2010]
- Bledsoe, Caroline (1990, juli). Transformations in Sub-Saharan African marriage and fertility. *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 510, 115-125.
- Bledsoe, Caroline & Cohen, Barney (1993). *Social dynamics of adolescent fertility in Sub-Saharan Africa*. Washington, DC: National Academy Press.
- Chukwuezi, Barth (2001). Through thick and thin: Igbo rural-urban circularity, identity and investment. *Journal of Contemporary African Studies* 19(1), 55-66.
- Isiugo-Abanihe, Uche C. (1985). Child Fosterage in West Africa. *Population and Development Review* 11(1), 53-73.
- Karanja, Wambui Wa (1987). 'Outside wives' and 'inside wives' in Nigeria: A study of changing perceptions in marriage. I: Parkin, D. & Nyamwaya, D. (Red.), *Transformations of African marriage: Change and choice*. Manchester: Manchester University Press, 247-262.
- Landinfo (2009, 12. februar). *Nigeria: Er det vanlig å være enebarn eller å ha få slektninger?* Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/825/1/825_1.pdf [lastet ned 17. august 2010]
- NPC Nigeria & ICF Macro, dvs. National Population Commission Nigeria & ICF Macro (2009, november). *Nigeria demographic and health survey 2008*. Abuja: NPC Nigeria & ICF Macro. Tilgjengelig fra <http://www.measuredhs.com/pubs/pdf/FR222/FR222.pdf> [lastet ned 17. august 2010]
- Okonofua, F.E., Harris, D., Odebiyi, A., Kane, T. & Snow, R.C. (1997). The social meaning of infertility in Southwest Nigeria. *Health Transition Review* 7, 205-220.
- Smith, Daniel Jordan (2004a). Burials and belonging in Nigeria: Rural–urban relations and social inequality in a contemporary African ritual. *American Anthropologist* 106(3), 569-579.
- Smith, Daniel Jordan (2004b). Contradictions in Nigeria's fertility transition: The burdens and benefits of having people. *Population and Development Review* 30(2), 221-238.
- Trager, Lillian (1998). Home-town linkages and local development in South-Western Nigeria – Whose agenda? What impact? *Africa* 68(3), 360-382.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.